

KARTA
ÖFVER
SKÄLÖ KOPPARGRUFVOR

BELÄGNA I
VETRUMS SOCKEN OCH KALMAR LÄN.

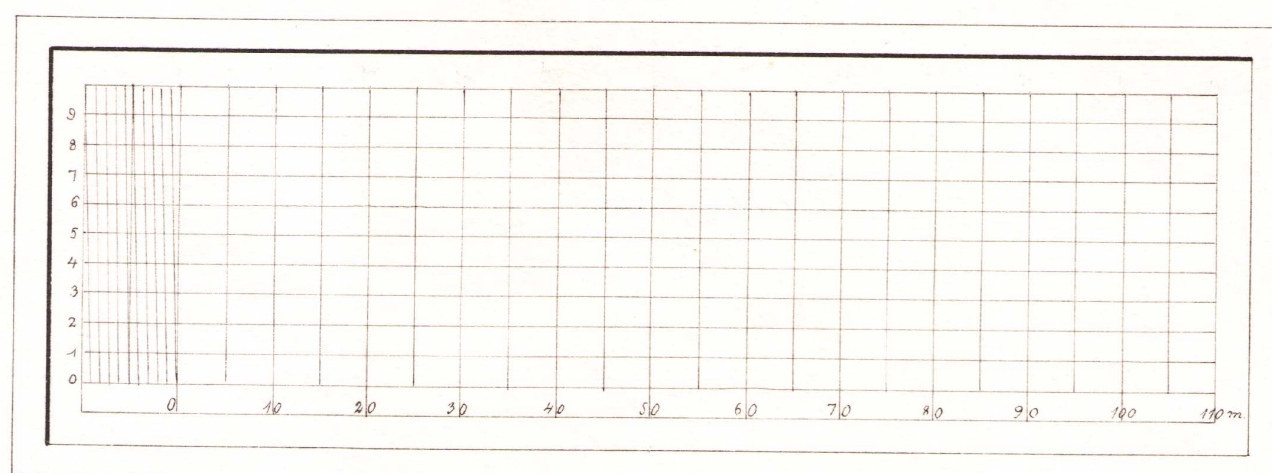
På grund af egna mätningar, afslutade

den 4 nov. 1910, upprättad af

Torsten Fahlman.

Dättill behörigt ant. Komm. Koll. res. af d. 19/2 1911.

Skala 1:500.

Beteckningar

Sänkning

Skärpning

Kvarcit

Glimmerskikiffer

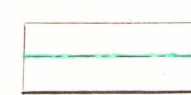
Kopparmalm

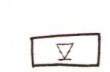
Svartmalm

Sköl

Kopparförande sprickfyllnad.

Vattenfylld sänkning

8j inmätt kontur

Byggnað

Linledning

Stollmärkpunkt.

Notärkpunkt i allmänhet

Konnektionspunkt

Profillinie

Utmålsröse

Urmålslinie

Här

22äg

Stig

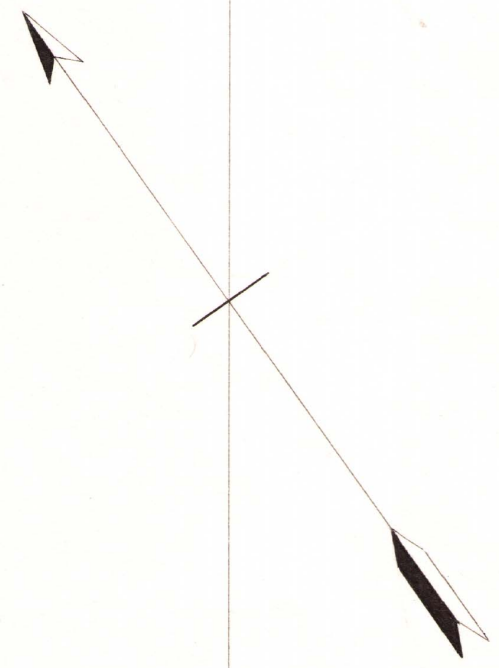
Kompletteringar.

Noteringen avslutas

Mätningen inlagd

af.

1827 vattenytan
187
a

S k ä l ö

S t o r g r u f v a s

S k ä l ö S ö d r a G r u f v a s

Bilagsgruvan

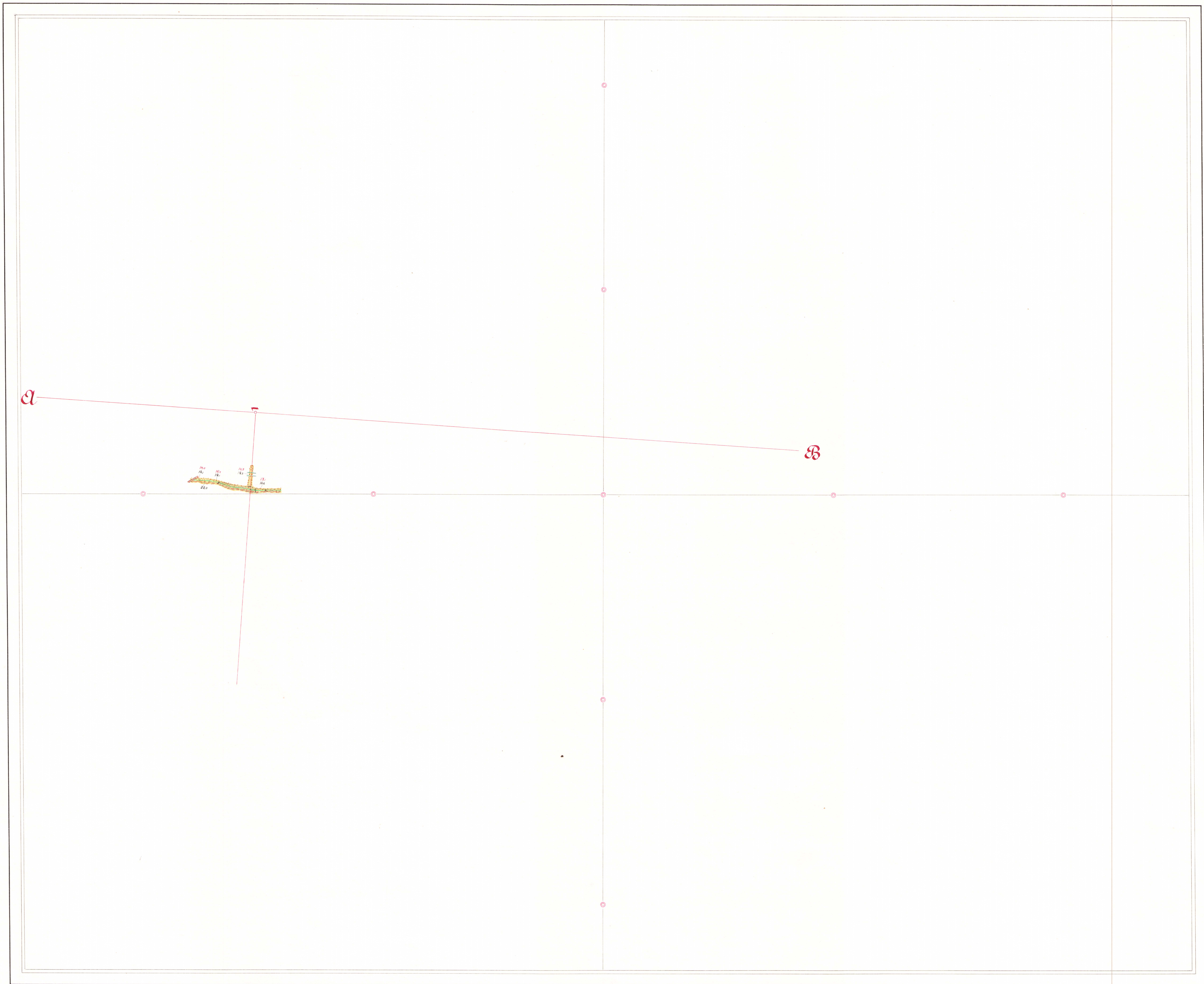
Storgruvan

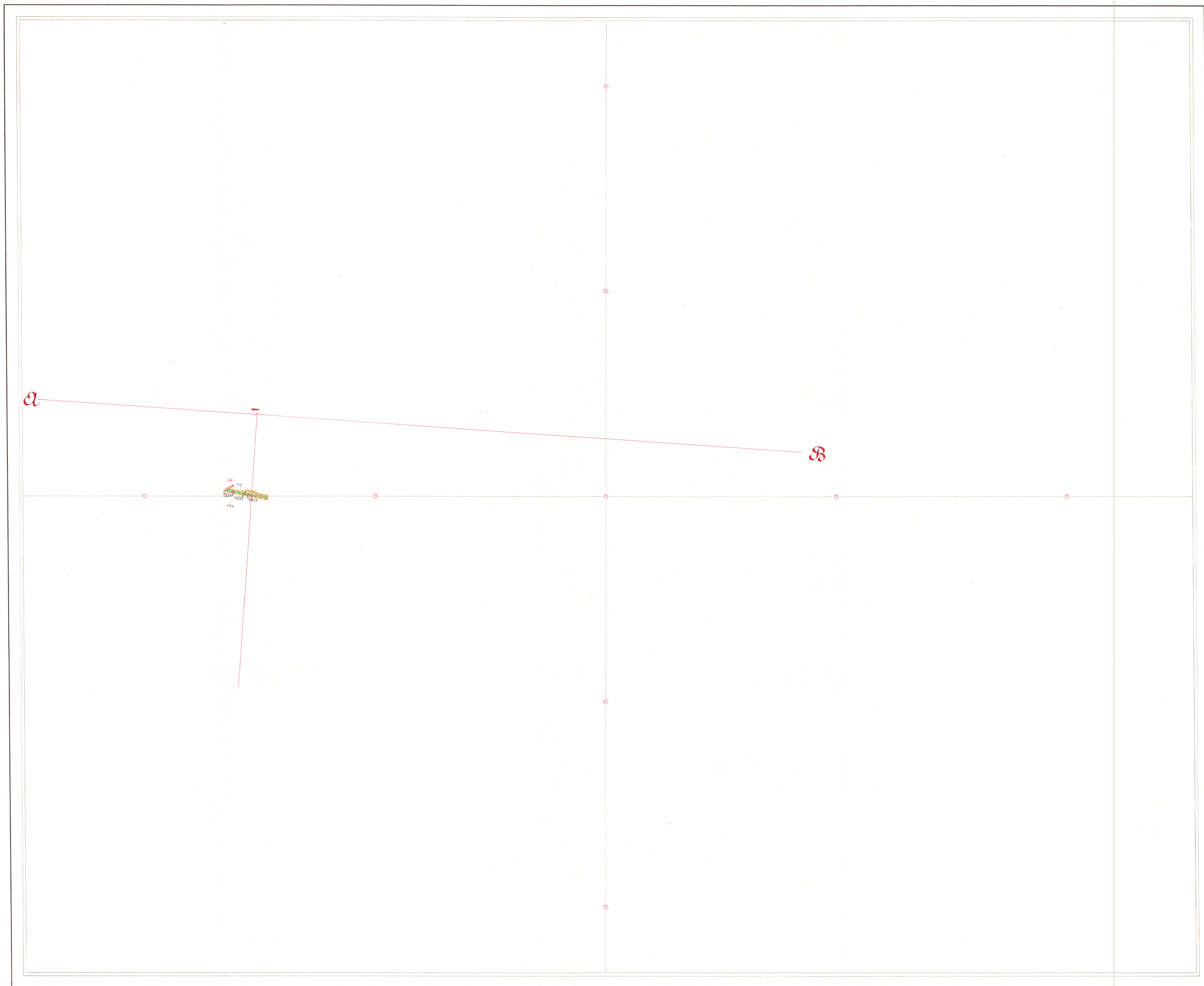
Stroom-Schacht

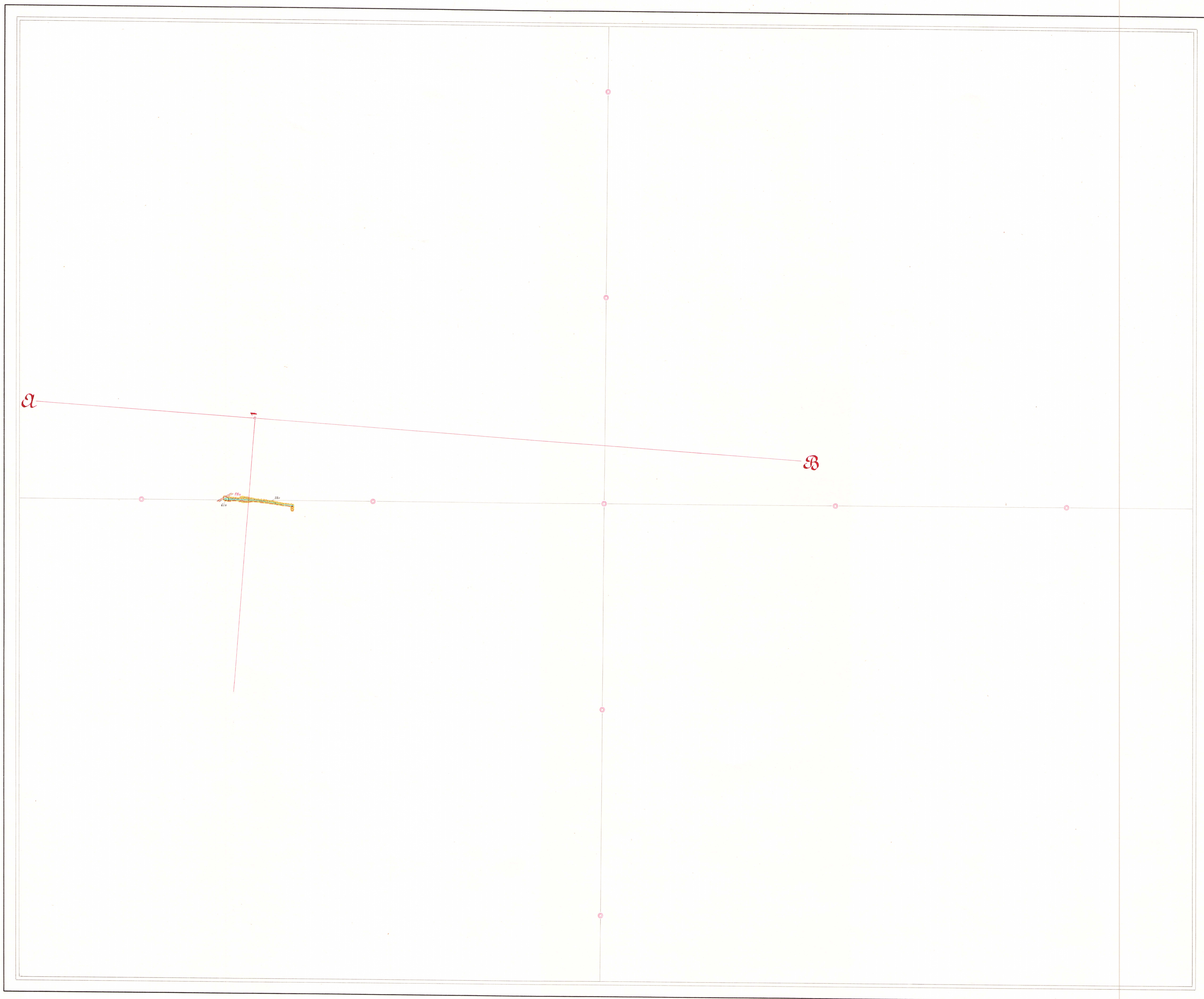
2 l x m å l

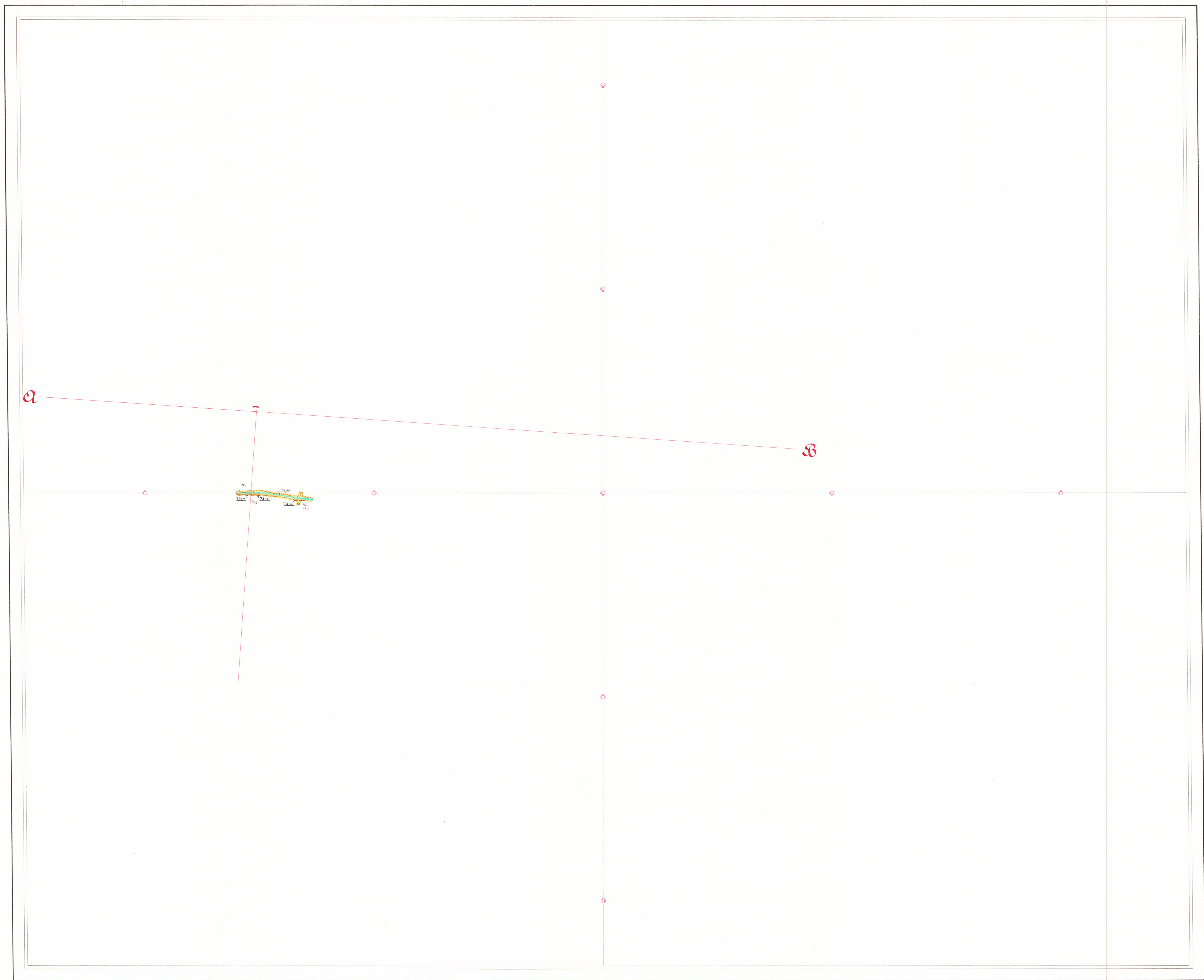
2 l x m å l

83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Längdprofil efter **A B** af T. 4

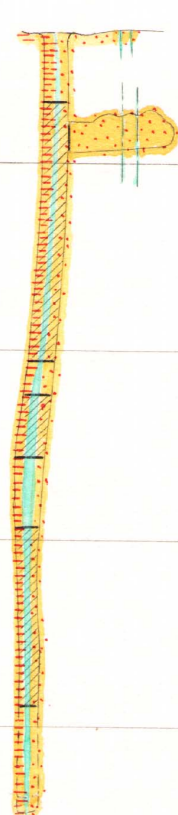

Trärprofil

1

a

Storgröfvan

B

0 meter

20

40

60

80

100

120

140

160

180

200

0

20

40

60

80

100

120

140

160

180

200

Beskrifning.

Ståls Koppargruvor äro belagna på norra delen af Stålsön i Västernorrlands län och Kalmar län. Ön är förbunden med fastlandet genom en smal stenbrygga, men någon väg lämnad för åkdon leder icke till eller över denna. Över Gås-fjärden kan man med lätt båt komma till det ca ½ mil avlägsna Helgesund, varifrån en 2 mil lång landsväg leder till järnvägsstationen Verkebi. Tvårs över nys nämnda fjärd är avståndet till Solstads Koppargruvor ½ mil och sedan leder en 3 mil lång landsväg till Ånkarum. Förbindelsen med havet går genom tränga sund, på sena ställen ej mer än ett par meter djupa.

Den jord som finnes inom utmälen är mest samlat i dalsänkningar, medan på alla kullar berggrunden träder i dagen. Den utgöres av 2 bergarter, kvartst och glimmerskiffer. Kvartst är röd eller grå. Den kaller alltid glimmer och hornblende, ibland i så stor mängd, att den får utseende av best. Glimmern är hornblenderik och seg. I kontakten mot kvartsten blir den till ungefär ½ meters bredd kvartsaltig, hård och spröd. I denna kontaktbergart, men ännu mer i kvartsten närmast densamma förkomma kopparkis och brosig kopparmalm insprängda. Intill kontakten är glimmerskiffern ibland blottad, skarnartad och kopparsprängd.

Accessoriskt förekommer magnetit. Vid gruvorna samlas den ibland till cm-breda ränder och höllar av varierande storlek.

Fyndigheten har en mycket regelbunden karaktär. Kontaktorna äro skarpa och kunna följäs i ungefär rät linie flere hundra meter. Fyndighetsriktningen är ungefär nordväst-sydöst med en nära lodrät sluttning åt sydöst. En brant fällsluttning åt nordöst föreligger även.

På de flesta ställen, där bergarten ändrar sammansättning, finnes malm. På en sträcka av 400 meter vinkelrätt mot styckningsriktningen äro uppmätta 8 paralleler, och flera torde finnas dolda av godbetäckning. De kunna lämpeligen numreras från öns norra strand i riktning mot sydöst.

P. I En kil av talkarlat mörkt material sticker in i rödaktig kvartst. Malmgången som följer dess södra grän, fortsätter sedan inne i kvartsten. Den har en bredd av ett par dec, och utgöres malmen huvudsakligen av kuprit.

P. II går utefter en kontakt mellan glimmerskiffer och kvartst. I söder är den avskuren av samma skot, som återfinnes i Storgruvan. Skotten består av talkarlat, mörkt, fast material. Den stryker fram i ungefär öster-väster och stupar åt söder ca 80°.

P. III utgöres av 2 sprickhyllnader, vilkas huvudsakliga material är kvarts och kvartst med något glimmer. Kvartsiten är oreguljär, det stoffig och verkar prässad. Kopparkis förekommer såsom små-stora kristaller dels lerbä insprängda, dels hopade i mer eller mindre tydliga skikt. Ca 100 m sydost om sydöstra utmälsgränsen är parallelen bruten med en ca 7 m djup bänkning. I dagen finnes här endast en malmränd. Från Storgruvan äro malmränderna undersökta genom en rät på 18 m s niva. Här äro de mycket fattiga.

P. IV är blottad genom 14 öppningar, varav den nordligaste, Storgruvan, är bruten till något mer än 90 m s djup. Malmen förekommer här i kontakten mellan kvartst och glimmerskiffer. Den är i norr avskuren av den förut omtalade förkastningskanten, vilken anträffats på 18, 42 och 62 m s niva.

P. V är icke bruten på något ställe. En meterbredd kvartsstrand stryker fram i glimmerskiffern, och kopparkis förekommer sparsamt insprängd vid kontaktarna.

P. VI är blottad genom två sänkningar, den södra endast ett par m djup, den norra med ett djup av minst 25 m. På nordvästra sidan om den här framstrykande kvartsstranden är glimmerskiffern genomgången av svartmalmsränder, på sydvästra är bergarten blottad och skarnartad.

P. VII och P. VIII äro blottade endast genom skärningar och förelä i det hela liknande karaktär som de övriga kontaktbildningarna.

När gruvorna först brötos, är icke med säkerhet känt, men av bergmästarerelationerna framgår, att det lorde ha varit omkring 1763. Bergsrådet Daniel Nilas besåg följande året anledningarna och fann dem rätt vackra. Två gamla skärningar bearbetades år 1787, av vilken den ena var 32 m djup med fläckar av rikhaltig malm på botten, och den andra, ej långt därifrån, var 40 m djup med en ordentlig gång av 0.6 m s rikthet. Enligt relationer för år 1790 arbetades i en skärning, där malmen var 0.6 m. bred. Uti försök, som gjordes 1793 och 1794 från dagen på 18 m s av-

stånd från gamla gruvan, var malmen endast 0.22-0.30 m rikthet. Relationen för år 1797 omtalar, att två paralleler brötes på ett avstånd från varandra av 14-18 m. Gruvornas dåvarande djup varierade mellan 10 och 30 m. I dagen äro malmerna 0.2 i 0.3 m. Den östra parallelen delade sig på 35 m s djup i 2 malmränder på resp 0.7 och 0.4 m s bredd.

År 1859 uppges, att malmen i Storgruvan samlat sig till en ordentlig gång med en släppskot i väder och även tillagat i bredd och godhet, så att den på en del av botten och i norra orten var 12 m bred och senhad. Gruvan var då 49.9 m djup och 9.5 m lång på botten. Följande år arbetades med 20 man till 53.4 m s djup och 33.0 m s längd i botten. Malmtilgången förbättrades betydligt under sista delen av året.

För vattenupphörningen användes en rad sugpumpar med varligen 6" diam. i sugrör.

År 1864 upphörde arbetet i gruvorna, då vid den djupaste år 1862 var 73 m.

Gruvorna brötos vanligen endast under sommaren och då blott med några få män. På grund härav varierade malmvinsten mellan endast 100 och 300 ton per år.

Arbetet bedrevs för inom utmälen Stålsgruvan, Storgruvan, Tjälgruvan, Klägruvan, Smedgruvan och Joggurvan. Av dessa torde ett eller annat ha legat på västra delen av ön, där 4 skärningar finnes. År 1892 den 17 aug. lades det nu gästade utmålet för Ståls södra gruva, och den 26 juni 1899 för Storgruvan.

Grängesberg i mars 1911.

Torsten Fahlman.